

[nová] Čeština
doma
& ve světě

2 2014

Nová čeština doma a ve světě

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze
2/2014

Redakce:

Vedoucí redaktorka – Mgr. Kateřina Romaševská
Výkonná redaktorka – Mgr. Katarzyna Vaculová
Členové redakce – Mgr. Adriana Filas, Mgr. Oleksandr Sukhanek,
Mgr. Maria Simeunovich-Skvortsova
Korektorky – Mgr. Olga Fojtíková, Bc. Jana Georgievová, Bc. BcA. Markéta Kraevská,
Mgr. Iva Pospíšilová

Adresa redakce:

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií FF UK
nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1
Tel. (+420) 221 619 347, e-mail: ncds@ff.cuni.cz

Objednávky vyřizuje:

Vydavatelství Filozofické fakulty UK v Praze,
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1, e-mail: books@ff.cuni.cz

Návrh grafické úpravy a obálky: Studio Lacerta (www.sazba.cz)
Sazba: Lukáš Vavrečka, nakladatelství Pavel Mervart (www.pavelmervart.cz)

Obsah

Úvodní slovo	8
Recenze	10
Jiří Kraus Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): <i>Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.</i> Olomouc: Univerzita Palackého.	11
Tereza Nakaya Barešová, I. – Dytrtová, M. (2014): <i>Problematika české transkripce japonštiny a pravidla jejího užívání.</i> Olomouc: Univerzita Palackého.	13
Eva Růžičková Kostelecká, Y. (2013): <i>Žáci-cizinci v základních školách. Fakta, analýzy, diagnostika.</i> Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.	17
Jarmila Valková Holá, L. – Bořilová, P. (2014): <i>Čeština Expres 3</i> Praha, Akropolis.	19
Články	35
Milan Hrdlička <i>O obtížnosti českého skloňování z pohledu jinojazyčných mluvčích</i>	36
Karel Kulich <i>K otázce kategorie životnosti a neživotnosti (V souvislosti s výukou češtiny pro cizince na základě ruštiny)</i>	44

Markéta Kraevská <i>Česká a bulharská komiksová citoslovce</i>	64
Zdeněk Salzmann <i>Apoteóza (oslava) piva</i>	75
O autorech tohoto čísla	81

Česká a bulharská komiksová citoslovce

MARKÉTA KRAEVSKÁ

Abstrakt: Článek se snaží pomocí konkrétních příkladů poukázat na různé charakteristiky a specifika bulharských a českých citoslovcí. V první části podává stručný přehled rozmanitých kritérií jejich třídění, teoretických problémů i terminologických rozdílů, v druhé části následuje popis excerpovaného materiálu s doprovodným komentářem. Primárním zdrojem materiálu jsou výkladové slovníky a vybraná díla komiksově literatury.

Klíčová slova: citoslovce, český jazyk, bulharský jazyk, komiks

Abstract: This paper deals with particular examples with the purpose to point out various specifics of Czech and Bulgarian interjections. The work starts with a brief overview of multiple criteria for their classification, some theoretical problems and differences between terminologies and then the excerpted material is described and commented. The primary material has been obtained by reception from two monolingual dictionaries and selected comic books.

Keywords: Interjections, Czech language, Bulgarian language, comic

Citoslovce stojí na samém okraji zájmu jak českých, tak bulharských jazykovědců. Přitom díky své jednoduchosti a silné expresivitě stála nejspíše u zrodu jazyka jako takového. Podle některých teorií se řeč vyvinula buď ze spontánních výkřiků, jako byla bolest a radost (interjekční teorie), nebo člověk nejprve napodoboval okolní zvuky zvířat a přírody (onomatopoická teorie) (Čermák 2011: 67). Přesto se s nimi v psané formě setkáváme jen velmi zřídka. V krásné literatuře se objevují minimálně, jedinými oblastmi, kde na ně narazíme ve větší míře, je přímá řeč a literární útvary pro děti (více Kleňhová 2012). V současné době máme dále možnost se s nimi setkat hlavně v komiksu, médiu, které v posledních letech nabylo nezvyklé popularity. Specifická citoslovce používaná zprvu jen v komiksech se díky své masové oblibě šíří také do běžné řeči.

1. Česká a bulharská citoslovce

Citoslovce jsou nesamostatný neohebný slovní druh vyjadřující primárně emocionální stavy mluvčího, výzvy nebo bezprostřední reakce na události. Většinou bývají jedno- nebo dvojslabičná. Jejich význam je těsně spjat s kontextem, jelikož je většina z nich mnohovýznamová, mohou v odliš-

ných případech nabývat i zcela protichůdných významů. Díky tomu je jejich zápis značně variabilní a kromě ustálených podob (*au*) se setkáme s mnoha různými variacemi (*au-u*, *auuu*). Jako jediný slovní druh nemají nominativní funkci – emoce či zvuky nepojmenovávají, nýbrž vyjadřují.

Základně dělíme citoslovce na **primární** a **sekundární** (Šmilauer 1972: 35). **Primární citoslovce** jsou taková, která nemají žádný jiný než citoslovečný význam a často obsahují kombinace hlásek, které nejsou zcela typické pro daný jazykový systém, v češtině například *brr* nebo *pčí*, v bulharštině *ncm* či *mnpy*. Mohou také sestávat pouze ze souhlásek (*zzz*, *жжж*) nebo samohlásek (*ooo*, *aaa*). **Sekundární citoslovce** vznikla přechodem z jiných gramatických tříd, a jedná se tedy většinou o různá zvolání s citoslovečnou platností, jako je *Гочоду!* nebo *Пробűh!* Sporná je otázka odlišení citoslovců od tzv. paralingvistických projevů, nicméně tato práce se přiklání k teorii, že jakýkoliv paralingvistický zvuk v mluvené řeči (například kašel) se svým zápisem stává citoslovcem (*ehm ehm*, *hrmph*) (srovnej Kleňhová 2011: 244).

Co se týče funkčně-sémantické klasifikace, české i bulharské gramatiky se v zásadě shodnou na třech základních skupinách citoslovců, byť jsou jejich názvy odlišné (Komárek 1986: 242–249; Karlík 2003: 356–357; Тилков 1983: 472–473; Ницолова 2008: 486–488).

Do první skupiny patří citoslovce vyjadřující emocionální stavy mluvčího. V češtině název **citoslovce pocitová** či **emocionální** jasně odkazuje k jejich primárnímu účelu – vyjadřování emocí. V bulharštině se tato skupina nazývá buď **възклицателни междуметия**, tedy citoslovce zvolací, čímž odkazují k faktu, že se jedná většinou o bezprostřední reakce, emoční zvolání, nebo **експресивни междуметия**, citoslovce, která něco vyjadřují (v tomto případě emoce).

Druhá skupina obsahuje citoslovce, jejichž pomocí se navazuje kontakt s lidským či zvířecím příjemcem – ať už ve formě pozdravu, či povelu. V češtině se jim podle jejich primární funkce říká **citoslovce kontakťová**. Bulharština pro ně má výrazy **подбудителни междуметия**, tedy podněcovací, taková, která podněcují k určité činnosti, nebo **директивни**, direktivní, taková, která určují směr kam.

Třetí skupina se v obou jazycích vyčleňuje jakožto zvláštní kategorie citoslovců, **onomatopoeia**, která jsou výjimečná nejen mezi citoslovcí, ale i mezi ostatními slovy. Nejsou výrazem stavu nebo hnutí mysli, nýbrž napodobují jiné zvuky, čímž se vymykají běžnému způsobu pojmenování v jazyce. U ostatních slov se význam nedá odvodit z jejich zvukové podoby, kdežto **onomatopoeia** k předmětu pojmenování jasně odkazují zvukovou

nápodobou. Nelze však říci, že by přesně fonograficky postihovala zvuky reálného světa. Jejich podoba je také dána konvencí (s využitím fonologického systému daného jazyka) – jsou srozumitelná hlavně pro příslušníky daného jazyka, ačkoliv se jedná o zvuky, které by měly znít všem stejně. V této kategorii nejsou výjimečné okazionalismy – pojmenování, která jsou používána jen určitou osobou (nebo skupinou osob). Obzvláště pro komiksovou literaturu je typické, že autoři jednotlivých komiksů často vytvářejí citoslovečné novotvary, aby foneticky co nejpřesněji a nejrůznoroději zachytili odlišné zvuky. Jazykovědci se nemohou shodnout, zda je řadit mezi citoslovce, na druhou stranu ze všech slovních druhů mají k citoslovcím nejbližší. V češtině se jim říká slova **zvukomalebna**, ke zvukům tedy odkazují už v názvu stejně jako bulharský výraz **звукоподражатели думи**. Druhý bulharský výraz, **дескриптивни**, odkazuje k jejich funkci zvuky popisovat.

2. Citoslovce a komiks

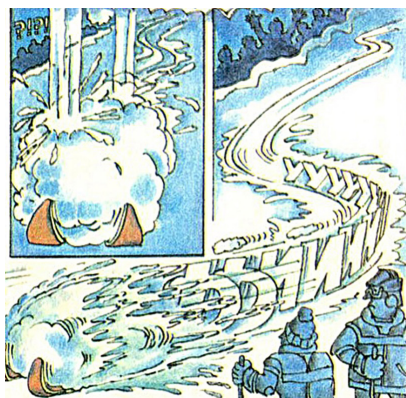
Hlavním stavebním prvkem komiksu je komiksový panel, který pomocí kombinace obrazu a textu zachycuje určitý okamžik v čase. Existuje několik způsobů, jak začlenit text do komiksového panelu. Bublina (nebo taky obláček) je ohraničený prostor libovolného tvaru, do kterého se zapisují přímé promluvy postav nebo jejich myšlenky. Rámeček je prostor obdélníkového nebo čtvercového tvaru v horní nebo dolní části komiksového políčka, který slouží pro doplňující text vypravěče (Groensteen 2005: 19–31). Citoslovce, která vyjadřují emoční stavy (šťastná zvolání či oddechnutí, ale také kontaktní citoslovce – *jupí, ach, hej, bravo, ox, eů*), bývají ve většině případů zapsaná v bublině. Zato onomatopoeia napodobující reálné zvuky, které bývají vydávány prostředím (zvuk motorových vozidel, pleskání vody – *vrrrr, šplouch, бруммм, плъос*), se zapisují mimo bubliny a rámečky, nejčastěji k původci daného zvuku.

Obr. 1 – Onomatopoeia *тряс* u rozbitých prken, *ааааа* v bublině namířené směrem k původci zvuku. (Мики Маус /2009/: číslo 26, s. 24)

V mluveném projevu je význam citoslovcí závislý na kontextu, intonaci, síle hlasu nebo třeba mimice. V komiksu, kde se na většinu těchto rozlišovacích znaků nemůžeme spolehnout, tak musíme kromě kontextu vytvořit parametry pro rozlišování jiné. Typickým příkladem je použití velkých a malých písmen, záviset ale může také na jejich barvě a tvaru – čím větším písmem jsou citoslovce znázorněna, tím je zvuk silnější, zvuky ohně jsou znázorněny hořícími písmeny apod.

Obr. 2 – Zvuky vydávané při jízdě na sněhu jsou znázorněny bílými sněhovými písmeny na trase pohybu. (Дъга /1987/: číslo 27, s. 30)

Výsledky prezentované v této části článku jsou odvozeny na základě porovnání citoslovcí excerpovaných v rámci bakalářské práce Citoslovce v česko-bulharském srovnání (Kraevská 2013: 41–55). Jedná se o původní bulharský komiks *Дъга*, který v Bulharsku vycházel v letech 1979–1992, a českou komiksovou sérií *Čtyřlístek*, z níž jsou vybrány sešity přibližně ze stejného období. Jelikož se v obou časopisech nacházejí různé příběhy od různých scenáristů i kreslířů, byla zaručena větší diverzita citoslovcí. Další citoslovce byla čerpána ze zahraniční série *Kačer Donald*, která v Bulharsku vychází pod názvem *Мики Маус*. Pro excerpce z tohoto zdroje byla vybrána novější čísla z let 2008 a 2009.

2.1 Výskyt citoslovcí ve slovnících

Z hlediska produktivity jsou citoslovce neuzavřeným slovním druhem, neustále vznikají nová, další jsou přejímána z jiných jazyků, mohou k nim však také přecházet slova jiných slovních druhů, slovní spojení nebo celé věty. To má za následek poměrně rychlou ztrátu stylové aktuálnosti a problematiku jejich zápisu ve slovnících. Není tedy překvapením, že naprostá většina citoslovcí excerpovaných z komiksů není zaznamenána v žádných příručkách.

Z více než 45 000 heslových slov ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ) (Filipec a kol. 2013) je kolem sto osmdesáti hesel označených jako citoslovce, včetně významů označených v rámci jiného hesla. V *Български тълковен речник (Андрейчин и др. 2008)* adekvátním bulharském protějšku SSČ, je výrazů kolem 60 000, samostatných citoslovcí se zde nachází kolem dvou set a dalších více než čtyřicet citoslovcí je zmíněno v rámci jiného hesla. Nejčastěji jsou zde zastoupena citoslovce primární a zvuky vydávané zvířaty, tedy citoslovce, jejichž podoba bývá v daném jazyce ustálená. Slovník spisovné češtiny je založen na materiálech od roku 1945, *Български тълковен речник* na materiálech od roku 1955, což je znát i na výběru citoslovcí – mnohá z nich jsou zastaralá, naopak nově vzniklá a přejatá citoslovce obzvláště z angličtiny se zde prakticky nevyskytují. Ve Slovníku spisovné češtiny se podrobněji nepíše, z jakých děl byl materiál excerpován, ale vzhledem k tomu, že v běžné krásné literatuře se citoslovce vyskytují minimálně, na rozdíl od mluvené řeči, dětské literatury a komiksů (ke kterým autoři slovníku jistě nepřihlíželi), nenachází se zde mnoho citoslovcí, o kterých by se dalo tvrdit, že patří v současné češtině k aktivní slovní zásobě. Naopak se zde nacházejí citoslovce,

kteřá se již nepoužívají nebo používají jen ve velmi omezené míře (např. *mordie*). Zastaralost citoslovcí v Български тълковен речник částečně vysvětluje fakt, že jsou citováni autoři jako Christo Botev nebo Aleko Konstantinov, kteří psali ve druhé polovině devatenáctého století.

2.2 Srovnání materiálu

Porovnáme-li nejčastější citoslovce používaná v českých a bulharských komiksech, zjistíme, že díky přejímání z angličtiny si jsou mnohé podobné. Často se přejímají v původní podobě a pouze se transliterují do daného jazykového systému. Jako příklad nám poslouží anglické citoslovce *bang* označující hlasitou ránu nebo výstřel z pistole – do bulharštiny se transliteruje z latinky jako *банг*, v češtině je nejčastěji používaná foneticky adaptovaná forma *beng*. Za poněkud zavádějící však považuji doslovné přejímání anglických citoslovcí vzniklých ze sloves, neboť ten, kdo neví, že *sniff* znamená anglicky k něčemu přičichnout, asi nepochopí ani *чуфф-чуфф*.

Jedním ze specifík zejména emocionálních citoslovcí je mnohoznačnost, a tak se některá citoslovce vyskytují v mnoha různých situacích s různým významem. Z českých se jedná především o *ach*, *eh* a *uf*, v bulharštině *ax*, *ex* a *нфy*. Nejčastěji se vyskytují v kontextu povzdechnutí, námahy, ale také strachu nebo překvapení.

Variantnost a sklony ke zdvojování nebo opakování se mohou v komiksovém zobrazení také naplno projevit. Bolest tak bývá v češtině vyjadřována různými variacemi téhož citoslovce *au* – *aú*, *au au*, *auva*, *jau*, *jau jau*, *jauvajs*. Bulharština oproti tomu takovou variantností neoplývá a nejčastěji dochází pouze k reduplikaci zvuků – *ox*, *ooox*, *ox ox*.

Při srovnání konkrétního komiksového stripu, který je z angličtiny přeložen do češtiny a bulharštiny, vychází najevo, že v bulharštině jsou mnohdy zejména kontaktové citoslovce zcela vynechávána. V této skupině také čeština nabízí mnohem více možností, například *haló*, *poslyšte*, *hele*, *hej*, *čau* – oproti prostému *xeŭ* v bulharštině.

2.3 Slovesná citoslovce

Zejména v komiksech se vyskytují citoslovce vzniklá ze slovesných základů krácením slovesné osnova, která často stojí ve funkci přísudku. Zvuková stránka u nich ustupuje do pozadí. Už není důležité, aby zvuk napodobovaly, důležité je, aby bylo přesně jasné, co vyjadřují. Tak najdeme v komik-

sech slova jako *blik* od *blikat*, i když teoreticky se jedná o jev vizuální, který nevydává žádný zvuk, nebo *подслуш* od slova *подслушам*, aby se dalo i nějak jinak než graficky najevo, že postavička, která stojí s uchem na dveřích, se snaží odposlouchávat, co kdo za dveřmi říká.

Obr. 3 – *Изчервяв*, když původce zčervená. (Мики Маус /2009/: číslo 27, s. 24)

Obr. 4 – *Vzlyk vzlyk*, když původce vzlyká. (Kačer Donald /2009/: číslo 18, s. 22)

V bulharštině se jim říká **глаголни междуметия** neboli slovesná citoslovce a najdeme je popsaná i v bulharských gramatikách, podle kterých se jedná o specifickou skupinu citoslovcí, jež stojí na přechodu mezi citoslovci a slovesy a představuje zkrácené formy sloves typu *дръп* od *дръпна*, *блъс* od *блъсна*, *пляс* od *плясна*. Jejich specifikum spočívá v tom, že nejde jen o slova vyjadřující zvuky. Tato citoslovce jsou typická pro dětskou mluvu, odkud se také přenesla do řeči dospělých a umělecké literatury, kde jsou příznakem silné expresivity. V komiksech kvůli absenci zvuku lépe dotvářejí celý obraz. Existuje několik teorií o jejich vzniku – někteří odborníci je považují za primární citoslovce, jiní za sekundární citoslovce, která vznikla ze starého aoristu nebo imperativu 2. os. jednotného čísla (Русинов 1966: 48). Podle bulharské lingvistky Ruseliny Nicolové se může jednat o jakousi náhražku infinitivu, který v bulharském jazyce chybí (přestože existují také v ruštině, která infinitiv má) (Ницолова 2008: 484).

Jinak se s nimi pojí všechny zvláštnosti citoslovcí, jsou rovněž expresivní (bývají považována za expresivní synonyma daných sloves), především jedno- nebo dvojslabičná, mají různé varianty a tendenci k opakování. Od citoslovcí se ale odlišují tím, že vzhledem k tomu, že se vztahují ke konkrétním slovesům, mají nominativní funkci, kterou citoslovce obvykle nemají. Se slovesy je naopak spojuje schopnost stát ve funkci některých větných členů (např. podmět, přísudek). Co se týče dalších slovesných kategorií, názory se liší: dle bulharské akademické mluvnice (Тилков 1983: 473) mohou slovesná citoslovce zachovávat zbytky vidu, slovesného způsobu, přechodnosti či nepřechodnosti;¹ Ruselina Nicolová však ve své mluvnici píše, že tyto kategorie obsahovat nemohou, protože chybí formální znaky, podle nichž by se daly určit – sufixy, koncovky, pomocná slovesa, zvrátané *се*, *си* (Ницолова 2008: 484).

Ruselina Nicolová jim ve své mluvnici věnuje více prostoru a zdůrazňuje také jejich význam v komiksech. Podle ní mají na jednu stranu paralely ve zkrácených imperativních formách jako *виж* a *млък*, na druhou stranu však v řeči dětí, které mají ještě problémy s konjugací sloves, mohou mít také oznamovací funkci.²

1 Přechodná slovesa (tranzitivní) vyjadřují děje zasahující objekty, a mají tak přímý předmět (*Petr píše dopis*), nepřechodná (intranzivní) vyjadřují děje, které přímo objekty nezasahují (*Jdu. Sedím.*), nemají tak přímý předmět a nejčastěji se vztahují k pohybu nebo postavení něčeho v prostoru. (Karlík 2002: 417–418)

2 Více informací o propojení dětské řeči a deverbativních citoslovcí viz. Xayre (1995), na kterého se také Ruselina Nicolová odvolává.

České gramatiky se o těchto citoslovcích zmiňují, žádná z nich se jim však podrobněji nevěnuje a nikde se ani nesetkáme s žádným pojmenováním této skupiny, vždy jsou pouze označovány za zvláštní skupinu citoslovců, která ve větě fungují jako přísudek, mohou vyjadřovat charakter pohybu (např. jeho rychlost, jednorázovost apod.) a fungují jako bývají základy pro tvoření sloves (Karlík 2003: 357). V České mluvnici se o nich píše, že označují především zvuky provázející děje nebo mohou označovat děje samotné (Havránek 1981: 320).

Neda se však vždy přesně určit, kdy vzniklo sloveso z citoslovce a kdy citoslovce ze slovesa. Podle Příruční mluvnice češtiny jsou slovesa označující zvuky odvozená od příslušných interjekcí (jako příklad jsou uváděna např. *bečet, fučet, chrnět*), ne však veškerá, protože slovesa *ryčet, svištět, šumět, dunět, šustět* mezi slovesa vzniklá z citoslovců řazena nejsou, přestože také vyjadřují zvuky (Karlík 2003: 189). V takovém případě by to znamenalo, že citoslovce *svist* a *šust* vznikla deverbilizací. Nabízí se vysvětlení, že u těch citoslovců, ve kterých je patrný jejich zvukový základ (*syčet* ze *ssss*, které se snaží napodobit zvuk vydávaný hadem), bylo na počátku ve většině případů citoslovce, a u těch, kde není patrná žádná spojitost se zvukem a naopak je primární sdělení určitého obsahu (*ždím* od *ždímání*), se jedná o zkrácenou osnovu slovesa.

3. Závěr

I přes četná nová vydání slovníků se inovací materiálu týkajícího se citoslovců nikdo nezabýval, otázkou však zůstává, jaké kritérium při jejich výběru zvolit – vzhledem k produktivnosti kategorie citoslovců, jejich různým variantám a častým okazionalismům (nejen) v komiksově literatuře. Komiksy pro tento účel poskytují až příliš bohatý materiál, navíc pro různé komiksové žánry jsou specifická různá citoslovce (např. komiksy se superhrdiny obsahují jiná citoslovce než zde zkoumané komiksy pro děti) a bylo by složité určit reprezentativní výběr.

Je pochopitelné, že citoslovce vzniklá deverbilizací našla tak rozsáhlé uplatnění právě v komiksu. Díky spojení přímých promluv a obrázků, kde je jen minimum textu doplňkového charakteru (v hranatých rámečcích je většinou pouze vysvětlení časového určení jako *mezitím* nebo *za dva dny*), mohou snáze dotvářet obraz a přidávat významy, které pouze z kresby nebo promluv postav nejsou zcela jasné (například odposlouchávání za dveřmi jako *подслуш-подслуш*, vysypávání koše *узсун-узсун*, náhlé zmizení *zmiz*

nebo škrábání se *škráb škráb*). Jejich výhodou je, že díky spojitosti se slovesem je jejich význam ihned jasný. Vzhledem k tomu, že jsou vysoce expresivní a nespádají ani do žádné jiné kategorie, by se dalo říct, že vytvářejí zcela novou kategorii citoslovcí, která daný zvuk (nebo jev) neimitují, ale popisují. Dříve jich zřejmě nebylo tolik, aby se jimi bylo třeba zabývat, avšak vzhledem k nárůstu popularity žánru komiksu a vzniku stále nových citoslovcí je jistě jen otázkou času, kdy bude tento jev podrobněji prozkoumán a zaznamenán také v českých příručkách.

Bibliografie:

- Андрейчин, Л. и др. (2008): *Български тълковен речник*. 4. издание, София: Наука и изкуство.
- Дъга (1987–1992): *София: Държавно издателство „Септември“*, брой 27–42.
- Čermák, F. (2011): *Jazyk a jazykověda*. Praha: Karolinum.
- Čtyřlístek (1982–1983): Praha: Panorama, sešity 98–107.
- Čtyřlístek (1986–1988): Praha: Panorama, sešity 134–144.
- Filípec, J. a kol. (2013): *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 4. vydání, Praha: Academia.
- Groensteen, T. (2005): *Stavba komiksu*. Brno: Host.
- Хауге, Хетил Ро (1995): *Към класификацията на така наречените „глаголни междуметия“ в българския език, Проблеми на социолингвистиката IV. Социолингвистика и комуникация*. София: ИК „Проходка и Качармазов“, с. 9–13.
- Havránek, B. (1981): *Česká mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Kačer Donald (2008, 2009): Praha: EGMONT, ročník 2008 a 2009.
- Karlík, P. a kol. (2002): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Karlík, P. a kol. (2003): *Příruční mluvnice češtiny*. Brno: Nakladatelství Lidové noviny.
- Kleňhová, E. (2011): Pojetí interjekcí v některých českých mluvnicích. *Naše řeč*, 5, s. 242–255.
- Kleňhová, E. (2012): Postavení a užívání interjekcí v současné češtině. *Naše řeč*, 5, s. 238–254.
- Komárek, M. a kol. (1986): *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academie.
- Kraevská, M. (2013): *Citoslovce v česko-bulharském srovnání*. (Bakalářská práce) Praha: Univerzita Karlova v Praze.

- Мики Маус (2008, 2009): София : Егмонт България, година 2008 и 2009.
- Ницолова, Р. (2008): *Българска граматика. Морфология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- Русинов, Р. (1966): Към въпроса за преминаването на пълнозначни думи в категорията на междуметия, *Български език и литература*, бр. 4-5, с. 47-54.
- Šmilauer, V. (1972): *Nauka o českém jazyku*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Тилков, Д. (ред.) (1983): *Грамматика на съвременния български книжовен език, II. Морфология*. София: Българска академия на науките.